

Regret!

Foto: Filmcentrum

Utanförskap, övergrepp och kränkningar har blivit vardag för Jochem. Men vännerna David och Vera försöker gripa in när mobbingen går för långt. Hinner de göra något för att förändra situationen innan Jochem går under? I denna färgstarka nederländska ungdomsfilm gestaltas mobbing och den hårda sociala verklighet som skolan kan vara.

Rek. för åk 6–8

EN FILMHANDLEDNING AV MARIA KATERINE LARSSON

Filmens handling

David, Vera och Jochem går i samma klass men deras vardag i skolan ser helt olika ut. Jochem står längst ned i den sociala hierarkin och får dagligen utstå både fysiska och psykiska kränkningar. Han mobbas och exkluderas syste-

matiskt på grund av sin övervikt. Den elaka och tuffa Sanne och hennes två hejdukar försöker knappast dölja sina övergrepp mot Jochem.

David går i samma klass som Jochem. Hans situation ser annorlunda ut – han har flera goda vänner, han

spelar i ett rockband och har en flirt på gång med klasskompisen Vera. Hans mormor är musiklärare åt begåvade privatelever. Han bevittnar hur mobbingen av Jochem hårdnar och eskalerar, och han försöker hjälpa Jochem att stå upp mot sina angripare.

På väg hem från en skolutflykt hittar Jochem en skadad och övergiven hund. Han tar den till närmaste hundhem, där Vera jobbar som volontär, och blir på så vis närmare bekant med henne. Även Vera försöker säga ifrån mot mobbarna i skolan, men blir i stället retad tillbaka och tillintetgjord av Sanne. Jochem har nu två bundsförvanter, David och Vera, men det hjälper föga mot Sannes ständigt tilltagande elakheter.

Inte heller i vuxenvärlden tycks det finnas något stöd att få – läraren ser inte vad som pågår utan låter sig luras att tro att allt ”bara är på skoj”, och Jochem vill inte låta sina föräldrar veta hur illa det verkligen är ställt. Han har varit mobbad i hela sitt liv och fått byta skola flera gånger. Han mår allt sämre och slutar sig mer och mer, men hoppas att Sanne och hennes två följeslagare ska ge sig när han visat att han går motståndslöst i deras ledband.

Men i stället förvärras situationen ytterligare. Under en klassfest spelar Davids band en nyskriven låt som handlar om mobbning och utfrysning och syftar till att medvetandegöra klassen om vad som händer Jochem. Samtidigt som spelningen pågår tvingar mobbarna Jochem att dricka sig redlöst berusad och hånar honom både verbalt och kroppsligt då han förlorar kontrollen och kräks i buskarna.

Jochem har tidigare anförtrott Vera att han förälskat sig i henne och försöker kyssa henne, trots att hon förklarat för honom att hon bara vill vara hans vän eftersom hon redan är kär i David. Jochem är nu helt ensam och försvarslös. Han försöker påkalla Davids uppmärksamhet för att få hjälp, men på grund av en rad missförstånd tror David att Vera är tillsammans med en annan kille och i vredesmod ber han Jochem dra åt skogen.

Så småningom står det klart att Jochem aldrig kom hem efter klassfesten. Efter intensivt letande visar det sig att han drunknat i en sjö. Hur det gick till vet ingen säkert, men man misstänker att han begått självmord. David är förtvivlad över att han avvisat Jochems rop på hjälp, och Vera har dåligt samvete eftersom Jochems kärlek till henne inte var besvarad. Det är försent för dem att hjälpa sin vän, men de bestämmer sig för att de verkligen

skyldiga inte ska få komma undan. De går hem till Sanne för att prata med henne, men hon är stenhård och vägrar ta på sig någon som helst skuld. Istället tar de hjälp av Davids mamma, som är journalist och granskar utbildningsväsendet. Hon skriver en artikel om händelserna och hur allvarlig mobbning kan leda till tragedi. Sanningen om Sannes beteende kommer ut och under en minnesstund i skolan visar David upp en sida hos Jochem som ingen förut kände till. Han var nämligen en begåvad pianist och en av Davids mormors elever, något David inte själv fått reda på förrän Jochem redan är död.

Slutligen ser det ut som att mobbarna inser vilken skada de åsamkat sitt offer, men det är naturligtvis försent. Det enda som återstår är att känna ånger.

Filmens form och språk

Regret! är en snabbt, rakt och enkelt berättad ungdomsfilm utan egentliga bihandlingar; till och med bikarakturen Davids mormor visar sig ha en viktig och symbolisk anknytning till Jochem som hans pianolärare.

Dramaturgin är enkel och berättelsen är indelad i tre tydliga dramatiska faser. Historien utspelar sig under en ganska kort tidsrymd, gissningsvis några veckor. Dialogen är rak och tydlig och skådespeleriet fungerar närmast som en ytlig förstärkning av orden.

Visuellt är filmen också enkel – några vackra panoramabilder sätter stämningar och sedan får vi följa exakt vad som händer mellan ungdomarna.

- Tror ni det är ett medvetet val att göra filmen rak och enkel, med nästan övertydligt budskap? Hur påverkar det er upplevelse och värdering av filmen?
- Vad känns ”äkta” och vad känns mer teatralt i filmen? På vilket sätt? Vilken karaktär tycker ni är mest trovärdig?

Filmens växlar också perspektiv. Vi får följa både Jochems, Davids och delvis Veras perspektiv och upplevelser av olika skeenden. Framförallt är det David och Jochem vi lär känna, vi får se mer av deras familjer och deras inre samt vilket liv de lever utanför skolan.

- Vem är filmens huvudperson, tycker ni? Motivera!

Det finns två inom film välanvända element eller symboler som har stor betydelse för Jochem och hans personlighet, och även spelar viss roll i händelseutvecklingen: hunden och musiken.

- Varför tror ni att hunden är med i berättelsen? Vad representerar den? Vad betyder den för Jochems karaktär – för hur ni ser honom och för hur Vera och David i filmen ser honom?

- Är det viktigt att det är just en hund och inte ett annat djur? Varför? Ta reda på vad hunden symboliserat i bildkonsten under olika historiska perioder och jämför med era svar.

Både David och Jochem är musiker. David har ett band och skriver låtar, trots att hans mormor hellre ville att han skulle spela piano. Att Jochem är hennes mest begåvade elev får varken vi eller David veta förrän i slutet av filmen, när Jochem redan är död. ”Musiken är svaret på allt”, säger David när han ska ingjuta mod i Jochem.

- Vad har musiken och Jochems musicerande för betydelse för berättelsen? Varför spelar David upp videon med Jochems pianokonsert på minnesstunden?

Övervikt, kroppsideal och kroppsmyster

En stor del av mobbningen går i filmen ut på att häckla Jochems övervikt. På idrottslektionerna blir han extra utsatt, då andra elever stjälar hans kläder så att han tvingas visa upp sig i underkläder. I matsalen kommenterar andra elever hans lunchportioner och mobbarna försöker tvångsmata honom och kladdar ned honom med sin egen mat. ”Han borde äta mer hälsosamt”, kommenterar en kille i klassen. David påpekar då att Jochem äter exakt samma skollunch som alla andra.

Att vara överviktig eller fet är idag ett större socialt stigma än någonsin i den vita västerländska medelklassen, trots att det blir allt vanligare. Andra ”ohälsosamma” beteenden, som att avstå från att motionera, röka eller dricka

alkohol, är sällan belagda med samma dömande och exkluderande attityd från omgivningen.

- Vad tror ni att fixeringen vid övervikt beror på? Är det enbart våra utseendeideal som är boven i dramat, eller vilka andra saker kan spela roll?

Givetvis är det inte hälsosamt med allvarlig fetma, men på grund av dagens kroppsideal och en ständig jakt på ett långt och hälsosamt leverne har den sociala acceptansens gräns för övervikt och den medicinska definitionen rört sig allt längre från varandra.

Det finns många myter och fördomar kring övervikt och hälsa. Många vet till exempel inte att det faktiskt är mindre hälsosamt att vara normalviktig men fysiskt passiv än att vara lätt överviktig och vältränad. Eller att extrem undervikt faktiskt är fysiskt allvarligare och mer akut än fetma.

Att äta mycket skräpmat är aldrig nyttigt, oavsett om det syns på kroppen att man gör det eller inte. Våra gener och vår ämnesomsättning spelar nämligen också viss roll för hur vår kropp hushållar med resurserna, och även en normalviktig person som äter osund

kost och inte rör på sig kan ha höga fetthalter i blodet.

Det finns också forskning som tyder på att lätt överviktiga människor med i övrigt god hälsa ofta lever längre än både normalviktiga och underviktiga, och att det först är vid allvarlig fetma som hälsan egentligen påverkas i större utsträckning.

- Hur påverkas vi av den ständiga het-sen att vara "hälsosamma"? Varifrån kommer pressen vi har på oss att vara supervältränade, kostmedvetna och hälsofokuserade?
- Spelar "utbudsmedier" som tidningar och TV större eller mindre roll än "interaktionsmedier" som Facebook och Instagram? På vilket sätt? Vad är det för skillnad mellan de typerna av medier?

I barndomen och tonåren tycks övervikt vara i princip lika socialt stigmatiserat bland tjejer som bland killar, men för vuxna ser det ibland annorlunda ut. "En kula på magen är manlig pondus" heter det ofta, medan kvinnors kroppar förväntas vara "slanka och fina" även efter eventuellt barnafödande.

- Varför tror ni att det ser ut på det här sättet? Har ni andra exempel på hur ett och samma utseende ofta värderas olika hos kvinnor respektive män?

Kroppsidealerna har varierat genom tiderna, för både kvinnor och män, och det finns även idag kulturer där det är hög status och ansett som fint att vara tjock, eftersom det visar att man har råd att äta ordentligt. Mediernas roll, och då kanske främst reklamens, diskuteras ofta för den snabba utveckling vi haft av allt smalare och extremare kroppsideal de senaste femtio åren. Med digital teknik finns också oändliga möjligheter att retuschera bilder nästan omärkligt och skapa en "realistisk" bild av en kropp som inte existerar.

Oftast är det dock den kvinnliga kroppen som är i fokus och diskussionen kopplar gärna samman nutidens kroppsideal med ätstörningar som anorexi och bulimi. Men forskning visar att den sociala verkligheten faktiskt spelar större roll för hur unga kvinnor värderar sig själva och sin kropp; de kommentarer och åsikter som mamma, kompisarna och andra viktiga personer i ens närhet uttrycker – ibland kanske

omedvetet – sätter djupare spår än bilder som man vet är manipulerade.

- Tror ni att det stämmer? Tror ni att detsamma gäller för killar?
- Diskutera i könsblandade grupper var och när ni ser olika bilder av ”idealkroppar”. Hur ni uppfattar dem och vad som är detsamma respektive skiljer sig åt mellan manliga och kvinnliga ”ideal”. Ögon-/hår-/hudfärg? Tjock/smal/muskulös? Kort/lång? Vilka kroppsdelar fokuseras? Blickar, positioner, rörelser?

I *Regret!* får vi se den något mindre vanliga skildringen av en ung man och hans problem med sin kropp. Att Jochem själv tycker illa om sin kropp gestaltas tydligt i filmen, och ju mer han mobbas för sin vikt desto mer ångest utvecklar han kring sitt ätande. Han ser sina föräldrars runda kroppar och de feta såserna de äter till middag och tappar aptiten. Detta sker efter att han blivit tvångsmatad med pommis frites i skolan och blivit nekad en choklad-

mjölk av Vera som tycker att han borde dricka vatten istället.

Många antar att alla som är det minsta överviktiga egentligen vill vara smalare. Detta hänger delvis samman med en fördomsfull syn på tjocka människor som lata och passiva. Övervikt kan bero på en rad olika saker, ändå förutsätts det ofta att det är ”brist på karaktär” som ligger till grund för övervikten.

- Vad beror den här personliga skuldbeläggnings på?
- Bör man försöka ändra på allt hos sig själv som man inte är nöjd med – kroppsligt och mentalt? Vad spelar omgivningens krav på oss för roll, tror ni, och hur ser de kraven ut?

Att ta ansvar för den som mår dåligt

I filmen ser vi hur mobbning inte bara är ondskefulla handlingar av en eller ett par människor, utan hur det ingår i en struktur av sociala maktrelationer.

Sanne är den som leder mobbningen mot Jochem, och den inblick vi får

i Sanne hemtillvaro tyder på att hon både mår väldigt dåligt och att det finns konkreta anledningar till att hon provoceras så av Jochems övervikt. Hennes maktposition understöds av två-tre killar som är de som utför de mest fysiska övergreppen, och som också backar upp Sanne då hon ifrågasätts av andra klasskamrater.

Men exkluderingen och diskrimineringen av Jochem sker på så många fler, mycket mer subtila, plan: en kommentar från läraren om att han inte cyklar tillräckligt snabbt, franskläraren som ger honom kvarsittning när han saknar sin bok, Vera som från början är fientlig mot honom och ifrågasätter hans räddningsaktion av hunden, kommentarer som att ”Jochem måste stå upp för sig själv, han är inget barn”.

Mobbning och social utfrysning förekommer inte bara bland barn och ungdomar, det är vanligt även bland vuxna på exempelvis arbetsplatser, och de sociala strukturerna och maktrelationer mellan människor gör att det ibland är svårt att se vilket ansvar var och en har för att förhindra eller avbryta en mobbningsituation.

Jochems klasslärare verkar under hela filmen blind för hur allvarlig situationen är. Trots att vissa övergrepp sker rakt framför ögonen på honom, sväljer han Sannes intyg om att det bara är ”på skoj” och att de alla är vänner.

- Tror ni det är möjligt som lärare att vara så blind? Vilka faktorer kan förklara lärarens beteende?

I slutet av filmen har klassläraren blivit avstängd och han säger bittert att skolledningen vill ha en syndabock, att de dumpar alla problem på lärarna och inte tar något ansvar själva.

- Vilket ansvar har exempelvis skolledning och rektor för en sådan här situation? Har de mer eller mindre ansvar än läraren?

- Har den som utsätts för mobbing något som helst eget ansvar att försöka göra någonting åt det? Vad, i så fall? Finns det någonting som ni tycker att Jochem kunde ha gjort annorlunda, som ni tror skulle ha hjälpt honom? Om ja – varför gör han inte det?

Man vet att mobbing och social utfrysning åsamkar den utsatte stor skada, framförallt psykiskt. I Jochems fall är mobbingen också våldsam och fysisk; han får stryk, blir tvångsmatad med mat och alkohol och får sin cykel förstörd. Den psykiska smärta som övergreppen orsakar har bland annat lett till allvarliga depressioner och självska- debeteende. Han har ärr på armarna efter skärsår och efter hans död hittar hans mamma en dagbok där det framgår att Jochem funderat på självmord en längre tid.

- Att Jochem mår väldigt dåligt är egentligen ingen hemlighet, mer något som ingen verkar vilja prata om. Vera ser hans ärr efter självska- dor och verkar inte övertygad av hans bortförklaring. Gör hon rätt som inte tar det på större allvar?

- När Jochem blivit misshandlad i skolan vill hans mamma ringa rek- torn, men Jochem vägrar. Gör hon

rätt som låter honom bestämma det? När har man ansvar för att hjälpa någon i sin närhet, även om de säger att de inte vill bli hjälpta?

- Vad tror ni skulle hända om en vuxen människa blev slagen på det sättet på sin arbetsplats? Varför görs ingen polisanmälan av misshandeln?

- Vem har ansvaret för att situationen tas på allvar och reds upp? Vem eller vilka i filmen har möjlighet att ändra händelseutvecklingen på ett tidigare stadium? Vad borde hen i så fall ha gjort, när och hur?

- Vad tycker ni om att David offentligt hänger ut Sanne och hennes gäng på minnesstunden i slutet?

Tips på fördjupning

Läsa:

- *Normal och fin* av Caroline Eriksson (Natur och Kultur, 2005). En bok som tar upp myter kring övervikt och granskar de kroppsideal som förmedlas genom media och på andra sätt.

- Intervju med Caroline Eriksson (se ovan): <http://www.expressen.se/halsoliv/besoket-hos-lakaren-gjorde-caroline-sjuk/>

För att diskutera mer kring hälsa, övervikt och fysisk aktivitet finns artiklar med olika infallsvinklar, t ex:

- ”Småfeta överlever smala”, *Svenska dagbladet* 2013-01-13: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/smafeta-overlever-smala_7793438.svd

- ”Fysisk inaktivitet dödar lika många som rökning”, *Läkartidningen* 2012-09-25: <http://www.lakartidningen.se/Functions/OldArticleView.aspx?articleId=18690>

Titta:

- *IRL* (Erik Leijonborg, Sverige, 2013). Stark ungdomsfilm om mobbing som också tar upp hämndtemat.

- *Prinsessa* (Teresa Fabik, Sverige, 2009). Dramakomedi om 18-åriga Maja vars övervikt står i vägen för

att hon ska bli socialt accepterad och uppfylla sina drömmar. Men hon ger sig inte!

- *Smärtgränsen* (Michel Franco, Mexiko, 2013). Ett drama om grym och mycket utstuderad mobbing bland ungdomar i en mexikansk skola.

- ”Ärren finns alltid kvar” i serien *Skolministeriet*, radioprogram från UR: <http://www.ur.se/Produkt/178034-Skolministeriet-arren-finns-alltid-kvar-Forst-nu-kan-jag-borja-leva>

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Originaltitel: Spijt!

Nederländerna 2013

Regi: Dave Schram

Manus: Maria Peters, Carry Slee,

Dick van den Heuvel

Producent: Danielle Guirguis

Klippning: Robin de Jong

Medverkande:

David – Robin Boissevain

Vera – Dorus Witte

Jochem – Stefan Collier

Sanne – Charlotte Bekker

Justin – Nils Verkooijen

Remco – Rick van Elk

Tekniska uppgifter:

Längd: 95 minuter

Censur: Ej granskad, rek från åk 7

Svensk premiär: Kan bokas från 15/10 2014

Distribution:

Filmcentrum, Bergsunds Strand 39,

Box 17099, 104 62 Stockholm

Tel: 08-545 275 00

E-post: distribution@filmcentrum.se

Observera:

Svenska Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära er mer om hur man hittar och bokar film.

Redaktion:

Malena Janson & Kaly Halkawt, Svenska Filminstitutet, september 2014